

Οι Βορειοηπειρώτες μπροστά στη νέα Αλβανική πραγματικότητα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΙΓΑ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΣΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟ

Γ.Π.: *Κύριε Γίγα, είστε πρόεδρος του Συλλόγου Βορειοηπειρωτών με έδρα την Αθήνα. Θα ήθελα να μας πείτε, τι δυναμικό έχει ο Σύλλογος και ποιες είναι οι βασικές του δραστηριότητες.*

Κ.Γ.: Ο Σύλλογος Βορειοηπειρωτών ιδρύθηκε το 1920 για να αντιμετωπίσει την τότε δημιουργηθείσα κατάσταση εις βάρος της Βορείου Ηπείρου. Η δυναμικότητα του Συλλόγου είναι σημαντική. Εκφράζει 20.000 περίπου Βορειοηπειρώτες στο λεκανοπέδιο της Αττικής και περίπου 10.000 στην υπόλοιπη Ελλάδα. Η δραστηριότητά μας αφορά πάντα τα ζητήματα γύρω από το Βορειοηπειρωτικό θέμα. Παλαιότερα με σκοπό την Ένωση της Βορείου Ηπείρου με την Ελλάδα. Από 10ετίας περίπου, επειδή είναι ένα πρόβλημα δύσκολο να περάσει στη διεθνή κοινότητα, αλλάξαμε τακτική και στραφήκαμε προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, με καταγγελίες προς τον ΟΗΕ, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και άλλες διεθνείς οργανώσεις. Έτσι περάσαμε το μήνυμα για το τι συμβαίνει στην Αλβανία. Βεβαίως τώρα πια το θέμα έχει πάρει κάποια διαφορετική μορφή και ο Σύλλογος αναγκάζεται να αλλάξει πάλι τακτική. Σας επισημαίνω ότι το Βορειοηπειρωτικό θέμα από το 1946 που ετέθη ενώπιον του Συμβουλίου της Ειρήνης στο Παρίσι, είχε παραπεμφθεί στους 4 υπουργούς Εξωτερικών Αγγλίας, Γαλλίας, ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης και εκεί εκκρεμεί σαν θέμα. Στην αρχή είχε τεθεί μετά την λύση του Αυστριακού, στη συνέχεια παρεπέμφθη για μετά την λύση του Γερμανικού ζητήματος. Το Γερμανικό λύθηκε και παραμένει το Βορειοηπειρωτικό το οποίο πρέπει η ίδια η Ελλάδα να το φέρει στο προσκήνιο. Είναι ένα πρόβλημα όμως που δεν μπορεί να τεθεί αυτή τη στιγμή, άρα παραμένει ως έχει. Βεβαίως είχαμε θεωρήσει ως λάθος την Άρση του Εμπολέμου στις 28 Αυγούστου 1987 από την κυβέρνηση Α. Παπανδρέου, γιατί έγινε χωρίς να κατοχυρωθούν τα ανθρώπινα δικαιώ-

ματα. Είχε προβληθεί η αναγκαιότητα υπογραφής Συνθήκης Ειρήνης γιατί αυτό θα έλυne τα προβλήματα και θα έφερνε κάποια θετικά αποτελέσματα. Σε κάποιους που έλεγαν ότι δεν ήταν δυνατόν να υπάρχουν διπλωματικές σχέσεις χωρίς την Άρση του Εμπολέμου αντέτεινα πως και η Σοβιετική Ένωση με την Δυτική Γερμανία είχαν διπλωματικές σχέσεις, αλλά συνθήκη ειρήνης δεν είχαν υπογράψει. Με την ένωση των 2 Γερμανιών επαληθεύτηκα όταν στις 2 Δεκεμβρίου υπεγράφη η Συνθήκη Ειρήνης μεταξύ Σοβιετικής Ένωσης και της Ενωμένης Γερμανίας πλέον. Νομίζω πως έτσι θα 'πρεπε να είχαν σκεφθεί και οι δικοί μας διπλωμάτες και όχι με τόση άνεση, χωρίς να έχει υπογραφεί κάποιο χαρτί που να κατοχυρώνει τα δικαιώματα των συμπατριωτών μου Βορειοηπειρωτών σε ολόκληρη την Αλβανία. Αυτό δεν έγινε και είχαμε δυστυχώς ως αποτέλεσμα τον Δεκέμβριο του 1990, πλήθος Βορειοηπειρωτών αλλά και Αλβανών να έλθουν στην Ελλάδα.

Γ.Π.: *Πώς βλέπετε τις εξελίξεις στην σημερινή Αλβανία μετά τις πρώτες εκλογές στη χώρα αυτή, ύστερα από 46 χρόνια μονοκομματισμού;*

Κ.Γ.: Βεβαίως δεν θα πω ότι αυτή την στιγμή στην Αλβανία έχουμε πολυκομματισμό. Υπάρχει ένα ιδιόμορφο σύστημα πολυκομματισμού, διότι έχει μεν έλθει σαν δεύτερο κόμμα το Δημοκρατικό, όμως οι εκλογές δεν ήταν ελεύθερες, και εφόσον δεν ήταν ελεύθερες δεν μπορούμε να πούμε ότι οι εξελίξεις θα είναι ομαλές. Είναι λίγο δύσκολο να χαρακτηρίσει κανείς τον τρόπο αντίδρασης του Δημοκρατικού Κόμματος, αν θα μπορέσει να επιφέρει πραγματικά μιαν αλλαγή του καθεστώτος σε δημοκρατικό. Βεβαίως υπάρχουν και οι 5 Βορειοηπειρώτες βουλευτές, της «Ομόνοιας», αλλά οι άνθρωποι αυτοί: τόσο του Δημοκρατικού Κόμματος, όσο και της «Ομόνοιας» ζώντας σ' αυτό το καθεστώς 46 χρόνια, μεγαλώνοντας κάτω από αυτό το καθεστώς δεν έχουν την εμπειρία του πολυκομματισμού, κι έτσι δεν μπορούν ακόμα να ενεργούν σαν κόμματα αντιπολιτευσεως ή σαν ανεξάρτητοι βουλευτές που είναι οι 5 της «Ομόνοιας». Χρειάζεται υπομονή, χρειάζονται σκέψεις για το τι μπορεί να συμβεί. Πάντως το καθεστώς δεν έχει αλλάξει καθόλου, είναι το ίδιο, δείχνει μια δημοκρατική όψη στον έξω κόσμο αλλά μέσα στη χώρα δεν έχει πάψει να είναι το ίδιο το υπερκράτος, η «Σιγκουρίμι» που παίρνει αποφάσεις και όχι η Βουλή η οποία ακόμη είναι στα σπάργανα. Προ ημερών είχαμε μια πληροφορία ότι η κόρη του Εμβέρ Χότζα, η Πραμβέρα, όταν ήταν στο Παρίσι συναντήθηκε με την τηλεπαρουσιάστρια Βέρα Γκραμπότσα, την οποία περιποιήθηκε στο σπίτι της. Αυτή ξαφνιάστηκε από την πολυτέλεια που είδε, από το πολυτελέστατο αυτοκίνητο που τις μετέφερε στο σπίτι και από την περιποίηση που της έγινε. Κι όταν γύρισε στα Τίρανα η τηλεπαρουσιάστρια, κάπου τα διηγήθηκε και ξαφνικά βρέθηκε σε κάποιο ψυχιατρείο και χάθηκαν τα ίχνη της... Αυτά έγιναν μετά τις εκλογές. Με αυτές τις συνθήκες δεν γνωρίζω αν θα έχουμε ομαλές εξελίξεις.

Βεβαίως, κάνει μια προσπάθεια ο Ραμίζ Αλία, για να περισώσει ό,τι μπορεί για να μην γίνει αιματοχυσία, αλλά όμως ήδη το αίμα χύθηκε στη Σκόδρα και μάλιστα σκοτώθηκε και ο ηγέτης της αντιπολίτευσης από τα ίδια τα όργανα της «Σιγκουρίμι». Στις 11 Απριλίου που είναι η μέρα του θανάτου του Εμβέρ Χότζα, ο Αλία πήγε με τη χήρα την Ετζμιγιέ, στον τάφο του Εμβέρ και κατέθεσαν λουλούδια για τη συμπλήρωση 6 χρόνων από το θάνατό του. Αυτό δείχνει ότι ο ίδιος δεν έχει ακόμα ξεκαθαρίσει τις θέσεις του περί εκδημοκρατισμού της χώρας. Θα ήθελα να σας θυμίσω και το εξής

χαρακτηριστικό. Η 11η Απριλίου είναι η μέρα που ξεκίνησε το γκρέμισμα των εκκλησιών στην Αλβανία, το 1967. Τότε άρχισε η εφαρμογή του Νέου Συντάγματος και είχαν φωνάξει τους κατοίκους του χωριού Κακαβιά που είναι κοντά στα σύνορα και τους είχαν βάλει γύρω από την εκκλησία των Τριών Ιεραρχών φωνάζοντάς τους: Εμείς έχουμε βάλει δυναμίτη στην εκκλησία, ας έλθει ο Θεός σας να την γλυτώσει. Μετά την τίνεζαν στον αέρα.

Γ.Π.: Ποια είναι η θέση των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών στην σημερινή Αλβανία; Ποια η σχέση τους με τα Τίρανα και ποια με την Αθήνα;

Κ.Γ.: Η θέση των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών στην Αλβανία σήμερα είναι πάρα πολύ δύσκολη, διότι περνάει σε μια φάση τελείως διαφορετική από την προηγούμενη. Περνάνε δύσκολες στιγμές στο θέμα διατροφής, όπως περνάει όλος ο αλβανικός λαός, περνάνε δύσκολες στιγμές στο θέμα εργασίας; δύσκολα αποφασίζουν να εργαστούν, κι αυτό συμβαίνει σ' όλη την Αλβανία γιατί τα μεροκάματα είναι χαμηλά και η νόρμα είναι αρκετά μεγάλη. Κι όταν μιλάμε για νόρμα εννοούμε αυτή που καθορίζει το κράτος ότι πρέπει να κάνεις για να πάρεις το ημερομίσθιο που σου ανήκει. Βεβαίως υπάρχουν αντιδράσεις πάρα πολλές, αλλά η χειρότερη αντίδραση ήταν αυτή η ομαδική φυγή των Β-Η από την Αλβανία που ακολούθησαν και χιλιάδες Αλβανοί στη συνέχεια. Βεβαίως οι Έλληνες Β-Η υπέφεραν πολύ περισσότερο από τους Αλβανούς σαν μειονότητα, όμως κι οι Αλβανοί δεν περνάγανε καλύτερα σε ορισμένες περιπτώσεις όσοι τουλάχιστον δεν ήταν μέλη και στελέχη του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, κι αυτοί ήταν λίγοι, γιατί στα 3 εκατομμύρια μόνο 100.000 ήταν μέλη ή στελέχη του κόμματος κι απ' αυτούς ένας μικρός αριθμός καλοπέρανε στην Αλβανία, όπως λ.χ. η κόρη του Εμβέρ, η Πραμβέρα.

Οι υπόλοιποι είχαν κι αυτοί τεράστια προβλήματα. Αντίδραση υπάρχει και ξεσπά κυρίως με την φυγή. Σήμερα στην Ελλάδα έχουμε 50.000 φυγάδες από τους οποίους γύρω στους 40.000 είναι Β-Η και οι υπόλοιποι Αλβανοί και είναι ένα πελώριο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί με ψυχραιμία, με μελετημένα μέτρα και όχι σπασμωδικά για να μπορέσουν αυτοί οι άνθρωποι να αποφασίσουν να ξαναγυρίσουν στον τόπο που γεννήθηκαν. Οι σχέσεις τους με τα Τίρανα πάντοτε ήτανε σε ρήξη. Πιστεύω ότι σήμερα αυτή η ρήξη έχει βαθύνει, αλλά είναι λάθος, διότι πάντα πρέπει να υπάρχουν σχέσεις με τις αρχές της πρωτεύουσας στη χώρα στην οποία ζουν, έστω κι αν ακόμα είναι καταδικασμένοι. Με την Αθήνα δεν έχουν σχέσεις, βλέπουν όμως με πάθος την Αθήνα, σαν πρωτεύουσα της Μητέρας Ελλάδας, αλλά αυτό δεν είναι αρκετό, γιατί χρειάζονται προσπάθειες για να πάρει κουράγιο ο πληθυσμός.

Επισημαίνω ένα ζήτημα: Οι φυγάδες βαπτίζονται ομαδικά εδώ καθημερινώς κι ο Σύλλογος δεν προλαβαίνει να εκδίδει πιστοποιητικά για βάπτιση που ξεπερνάνε τα 60 με 100 ημερησίως. Ε, χρειάζεται ένας δεσμός με την Αθήνα πολύ μεγαλύτερος από τον σημερινό που θεωρούμε ότι είναι ανύπαρκτος ή προκύπτει συμπτωματικά.

Γ.Π.: Τι οφείλει να κάνει η ελληνική Πολιτεία σχετικά με τους Έλληνες Β-Η;

Κ.Γ.: Η ελληνική Πολιτεία οφείλει πολλά, πρέπει να κάνει πολλά γιατί οι Β-Η έχουν προσφέρει το παν για την Ελλάδα, για την ένωσή τους με την Ελλάδα, αλλά ακόμα και σαν μειονότητα στην Αλβανία αλλά σαν πλειοψηφία της Β-Η, δηλ. των νομών

Αργυροκάστρου, Κορυτσάς και της επαρχίας Χειμάρδας η οποία είναι επαρχία του νομού Αργυροκάστρου αλλά είχε ειδικά προνόμια αποκτήσει με το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας και γι' αυτό την αναφέρω χωριστά. Μπορώ να πω ότι είναι η πιο ζωντανή επαρχία, είναι η επαρχία που το 1945 δεν ψήφισε ούτε στο Δημοψήφισμα ούτε στις επίσημες εκλογές που έκανε ο Ε. Χότζα τότε για πρώτη φορά, και έχει πληρώσει πάρα πολλά γι' αυτήν την πράξη. Η ελληνική Πολιτεία οφείλει πρώτα πρώτα να ξυπνήσει από τον λήθαργο, στον οποίον βρίσκεται. Στην Αθήνα τα μεγαλύτερα και ωραιότερα ιδρύματα τα οποία την κοσμούν είναι από Β-Ηπειρώτες. Να ξεκινήσω από την Ακαδημία Αθηνών, την Σιναιά, το Αστεροσκοπείο, την Μητρόπολη Αθηνών, τα ξενοδοχεία Μέγας Αλέξανδρος και Φίλιππος ή Μπάγκειον όπως λέγεται σήμερα ή την Βασίλισσα Ολυμπία που είναι στην Πλατεία Δημαρχείου που θεωρούνται από τα ωραιότερα διατηρητέα μνημεία. Να πάω στο Αρσάκειο των Αθηνών, Πατρών, Θεσ/νίκης, Ρόδου. Να πάω στο Παν/μιο Αθηνών, στο Ζάπλειο που είναι κέντρο πληροφόρησης διεθνούς κοινής γνώμης και αγνοείται ότι είναι ένα ίδρυμα Β-Η. Να πάω στο Ζωγράφο; Η περιοχή που λέγεται και σήμερα Ζωγράφου είναι μια περιουσία που άφησε ο πρωθυπουργός της Αυτόνομου Ηπείρου Γεώργιος Χρηστάκης Ζωγράφος, πέρα από τα ιδρύματα που είχε κάνει στην Κων/πολη που υπάρχουν ακόμα και σήμερα τα Ζωγράφεια Σχολεία και είναι ονομαστά. Όπως βλέπετε ξεκινάνε πάντοτε με βάση την παιδεία και την θρησκεία και το καλαισθητό της ελληνικής πατρίδας. Όμως όλα αυτά έχουν ξεχαστεί. Να θυμίσω ότι ο Μπάγκας που έφτιαξε τα ωραιότατα ξενοδοχεία στην Αθήνα για να μην χαθεί η Κορυτσά, έφτιαξε και έχτισε λύκειο, το επάνδρωσε με προσωπικό για να μαθαίνεται η ελληνική γλώσσα και το καθεστώς Ε. Χότζα όχι μόνο το κατήργησε αλλά το κατεδάφισε για να μην υπάρχουν ίχνη της ελληνικότητας της Κορυτσάς. Όλα αυτά είναι στοιχεία πολύ σοβαρά, γι' αυτό ζητάμε από την Πολιτεία να κάμει πράξεις και όχι λόγια, γιατί μέχρι τώρα, η διπλωματική ιστορία της Ελλάδας ήταν κώφευση και τίποτε άλλο, δηλαδή αφήστε το να περάσει κι αυτό. Εθελοτυφλία πλέον όμως δεν χωρεί και χρειάζεται οπωσδήποτε μελετημένη και προσεκτική εξέταση του θέματος και τοποθέτηση στις Διεθνείς Οργανώσεις ούτως ώστε κι αν ακόμη η Β-Η παραμένει εδαφικά μέσα στην Αλβανία, τουλάχιστον να ξανακερδίσει την ελληνική της ταυτότητα και να είναι όπως οι άλλες μειονότητες στην Ευρώπη, εντός άλλων χωρών αλλά με κάποια αυτονομία. Δέστε το Βέλγιο: με δύο γλώσσες, όμως ζούνε μέσα στο ίδιο κράτος. Οι επαφές όμως που θα έχουμε εμείς με τον χώρο θα είναι αυτό που θα δώσει την μεγαλύτερη ζωντάνια. Χρειάζονται επενδύσεις στο χώρο της Β-Η, και επενδύσεις μπορούν να γίνουν πάρα πολλές, επωφελείς και για τον χώρο και γι' αυτούς που θα τις κάνουν διότι είναι παραγωγικός τόπος, μέχρι και το πετρέλαιο παράγει η περιοχή, έτσι θα λυθεί κάπως και το πρόβλημα της διαρροής των ανθρώπων από κει προς την Ελλάδα ή προς την Ιταλία.

Γ.Π.: Ποια είναι η άποψή σας για την σχετική επιτυχία της ελληνικής οργάνωσης «Ομόνοια» – της μειονοτικής οργάνωσης όπως την ονομάζουν οι εφημερίδες – στις πρόσφατες εκλογές;

Κ.Γ.: Η οργάνωση «Ομόνοια» ιδρύθηκε από πρώην στελέχη ή από παιδιά στελεχών του Κομ. Εργασίας Αλβανίας. Δεν ξέρω πώς έχουν σκεφτεί τον τίτλο, όμως είναι βέβαιον ότι αυτά τα παιδιά που αναπτύχθηκαν κάτω από ένα καθεστώς τρόμου, βίας, βασανιστηρίων, φυκαλίσεων, εκτελέσεων, εξοριών δεν μπορούν να αντιδράσουν κατά

τέτοιον τρόπο που να φέρουν σε δύσκολη θέση την αλβανική κυβέρνηση όποια κι αν είναι αυτή, του Ραμίζ Αλία ή κάποια άλλη αύριο, ούτως ώστε να μπορούν οι Έλληνες της Β-Η να έχουν αυτά τα οποία είναι θετικά για τον χώρο της μειονότητας. Μπορεί να κάνουν προσπάθειες, όμως δεν έχουν πείρα πολιτική. Είναι μασσμένοι στο καλούπι του πρώην καθεστώτος της Αλβανίας.

Γ.Π.: *Πώς κρίνετε την κίνηση ανάπτυξης κομματικών σχέσεων μεταξύ της Ν.Δ. και του Δημοκρατικού Κόμματος Αλβανίας; Θεωρείτε ότι ο Γκράμος Πάσχο που επισκέφθηκε πρόσφατα και την χώρα μας, δεσμεύεται από αυτές τις υπό ανάπτυξιν σχέσεις;*

Κ.Γ.: Χωρίς να παίρνω κομματική θέση, θεωρώ ότι ήταν σωστή ενέργεια της Ν.Δ. για την συνεργασία με το Δημοκρατικό Κόμμα Αλβανίας, παρόλο που δεν έχω εμπιστοσύνη στα στελέχη του γιατί κι αυτά είναι παιδιά πρώην στελεχών του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας. Όμως είναι σίγουρο από ό,τι αντελήφθη, ότι είναι πιο θαρραλέοι από τους 5 βουλευτές της «Ομόνοιας», έχουν περισσότερη ζωντάνια, περισσότερο θάρρος, βγήκαν στο εξωτερικό, πήγαν στις ΗΠΑ, μελετάνε τον τρόπο εκδημοκρατισμού της χώρας αλλά διατηρώ αμφιβολίες. Ήταν όμως μια σωστή ενέργεια διότι το Δημοκρατικό Κόμμα Αλβανίας ήταν ένα κόμμα με πολλές πιθανότητες να πάρει την εξουσία στην Αλβανία. Δεν την πήρε διότι: Α) Ασκήθηκε τρομοκρατία ενάντια στους χωρικούς, Β) Η αύξηση που έκανε το Κόμμα Εργασίας λίγες μέρες προ των εκλογών στα ημερομίσθια τα αγροτικά και τα ορεινά, δηλ. στους χωρικούς για να τους ξεγελάσει και να πάρει τις ψήφους, ήταν αύξηση τεράστια. Αν ήταν 2 λεκ το μεροκάματο πήγε στα 20, δηλ. 1.000% αύξηση, με την ίδια προσφορά εργασίας, ίσως και μηδανιότερη από εκείνη που υπήρχε. Γ) Άλλο πρόβλημα που παρουσιάστηκε στην επαρχία είναι ότι τα ψηφοδέλτια τα είχαν μοιράσει από μέρες και τους είπαν τα κομματικά στελέχη ότι αυτά θα ριζέτε και αφήστε τα υπόλοιπα. Υπάρχουν επίσημα καταγγελίες και πρέπει να πάρουν περισσότερη έκταση. Παρ' όλα αυτά το Δημοκρατικό Κόμμα πήρε 75 βουλευτές, γεγονός που δεν είναι ευκαταφρόνητο για ένα κόμμα που ξεκινάει για πρώτη φορά. Εγώ μίλησα και με τον Γκράμο Πάσχο και με τον Ιμάμι, ο οποίος παρ' ότι είναι Αλβανός και είναι από την Αυλώνα, ήταν πάρα πολύ ειλικρινής στη συζήτηση που κάναμε μαζί. Και αυτό ενισχύει την δική μου άποψη ότι στηρίζονται πάρα πολύ στην ανάπτυξη των σχέσεων με την Ελλάδα και με την μειονότητα και ότι θα αναλάβουν όλες τις δεσμεύσεις που ίσως υποσχέθηκαν στη Ν.Δ.

Γ.Π.: *Με ποιο τρόπο είναι δυνατή η παραμονή των Β-Η στον χώρο που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν;*

Κ.Γ.: Είναι λεπτό θέμα, και είναι λεπτό γιατί η φυγή των Β-Η από τον χώρο που γεννήθηκαν, μεγάλωσαν, γαλουχήθηκαν, την Β-Η και γενικότερα την Αλβανία δημιουργήθηκε από τις καταπιέσεις, τις εξορίες τις φυλακίσεις, τις εκτελέσεις. Έρχονται άνθρωποι εδώ που έχουν χαρτιά στα αλβανικά που λένε ότι ο τάδε συνελήφθη, ότι ο τάδε καταδικάστηκε για κατασκοπεία ή πράξεις αντικρατικές εις θάνατον, και έχουν δώσει χαρτί στο παιδί του. Καταλαβαίνετε ότι ο γιος του ήταν από τα παιδιά που θα εδιώκετο σε όλη του τη ζωή· τέτοιοι είναι χιλιάδες εδώ κι έτσι βλέπουμε ότι οι περισσότεροι που έχουν έλθει εδώ είναι οι καταδιωκόμενοι στην Αλβανία καθ' όλην την διάρκεια των 46 ετών της διακυβέρνησης από το καθεστώς Ε. Χότζα-Ραμίζ Αλία.

Είδα χαρτιά ότι έχουν αποφυλακιστεί και τον Απρίλιο ακόμα του 1991, πράγμα που σημαίνει ότι οι πολιτικές φυλακές – μιλάμε για πολιτικούς φυλακισμένους –, οι πολιτικές φυλακές δεν έχουν αδειάσει ολοκληρωτικά. Οι χειρότερες από αυτές είναι του Σπατς για το οποίο έχει εκδόσει η Διεθνής Αμνηστία βιβλίο ειδικό το 1984 στα αγγλικά, και εν συνεχεία το Μπουρέλι που για να αντιληφθείτε πόσο σκληρές φυλακές ήταν, το Μπουρέλι έχει γίνει και ακροστιχίδα. Μπουρέλ στα αλβανικά υποδηλώνει:

Μπ=Μπουρκ=Φυλακή

Ου=ουρί=πείνα

Ρ=ράχχε=ξυλοδαρμός

Ε=ετχε=δίψα

Λ=λιότ=δάκρυα.

Αυτό είναι το Μπουρέλι. Μπορείτε να αντιληφθείτε τι έχουν υποστεί αυτοί οι άνθρωποι καθ' όλην την διάρκεια του καθεστώτος Ε. Χότζα-Ραμίζ Αλία. Έτσι φτάνουμε στο σημείο άνθρωποι οι οποίοι προέρχονται από άριστες ελληνικές οικογένειες να μην ξέρουν ούτε μία λέξη ελληνική διότι όταν εξορίζονταν ο πατέρας, εξορίζονταν όλη η οικογένεια. Εκεί που πήγαιναν απαγορεύονταν να μιλάνε ελληνικά κι έτσι δεν μάθανε ελληνικά και έρχονται τώρα εδώ 30-40 χρονών και δεν ξέρουν μία λέξη. Βεβαίως, ένας τρόπος υπάρχει αν πράγματι πιστεύει σε εκδημοκρατισμό ο Ραμίζ Αλία ή το καθεστώς της Αλβανίας, όποιο κι αν είναι αυτό μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα: Να δοθούν πίσω οι περιουσίες τις οποίες είχανε προ του '46, οι παππούδες τους, οι πατεράδες τους ή οι ίδιοι για να μπορέσουν να νιώσουν ότι κάτι τους συνδέει μ' αυτά. Με τη γη τους, τα σπίτια τους – αλλιώς θα έχουμε κι άλλη διαρροή και θα είναι χειρότερη. Ο άνθρωπος είναι δεμένος με την ιδιοκτησία του και η επιστροφή της θα του επιτρέψει να επανέλθει στο χώρο των προγόνων του, στον χώρο που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν.